

DYJAMENT (35) *sb m*

dyjament (33), **dyjamant** (2) *PatKaz III, BartBydg.*

dia- (25), dya- (9), dija- (1).

a jasne; teksty nie oznaczają é (Cn e pochylone).

sg N dyjament (8). \diamond *G* dyjamentu (3) *RejZwierc* (2), *GrabowSet*, dyjamenta (1) *Calep*. \diamond *A* dyjament (2). \diamond *I* dyjament(e)m (1). \diamond *L* dyjamencie (5). \diamond *V* dyjamencie (1). \diamond *pl N* dyjamenty (5). \diamond *G* dyjament(o)w (5). \diamond *A* dyjamenty (2). \diamond *I* dyjamenty (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

Cenny kamień szlachetny, najtwardszy ze wszystkich minerałów; adamas, anachites Calep, Cn; diamas BartBydg (35) : BartBydg 41b; A rzeźby to przyniosła mu koronę złotą/ kámiem bárzo kóztownym okraszóną y z Diámentow HistAl M; Iedno łczyra fláchetność á oná cna cnotá/ Którá y Dyámenty y blyźczące złotá/ Gdyby byłá ná wadze bárzo s kłoby mija RejWiz 7; WyprKr 16v; BielKron 122v; GórnDworz Ee5; NA pálcu małz diáment/ w ferce twárdy krzemień/ Pierścien mi/ Háнно/ dáiefz: iuż y ferce przemień. KochFr 70; Adamantinus – Z diament a [!] vrobiony. Calep 21b, 21b, 66b.

W połączeniach szeregowych (3): Ano lie łfną Száfiry/ Rubiny/ Szmárági/ Dyámenty rozliczne á kóztowney wagi. RejWiz 25v, 11v; Trzeczia para Manill. z Rubini. i. s Diamenti. i. s perlami wielkimi Oriánkiemi WyprKr 15.

W porównaniu (1): Chryftus páłterz/ á głowá rybołow człowiek wzgárdzony/ przeciw włytkiemu świátu mocnieyfię łtáwił niżli iáki Dyáment. SkarJedn 22.

Wyrażenia: »dyjament drogi« (2): Ná łzyi Alzbánt także z Dyámentow drogich ZbylPrzyg A2.

»dyjament ostry« (1): Drugi Pász złoti z rozmaitem łmalczem, w nim Diámétow óftrich dziewiecz WyprKr 17v.

»diament na trzy granie rzezany« (3): Dziewiáti Alfpant, w nim Diament na trzi granie ná kftalt pontu rzezani WyprKr 7, 5v, 7.

»twardy jako dyjament« (1): Adamantinus – [...] Twardi iako diament. Calep 21b.

»dyjament raut (rzezany)« = diament o szlifie rautu – z jednej strony płaski, z drugiej wielopłaszczyznowy [szyk 3 : 1] (4): Bieretek Axamitni czerwoni, na ktorem feretow triangulowich wielkich 4. W káldim z nich weyfrzodku Rauch [!] Diament. WyprKr 18; Diámentow Rauch rzezanich 4. WyprKr 21, 5v, 7.

Szereg: »żelazo i dyjament« (1): [Maryja nazwana gwiazdą morską] yłz yako tą gwyazda ma mocz kfobye przyczygacz zelazo y dyament tak marya kfobye przyuodzy dzywne grzełzne albo łobye rołpaczayące abo łobye wgrzechach tesknące [!] PatKaz III 126v.

W przen (5) : á miłofierdzie iego káždemu łtworzeniu iest znáioime/ kthory dyámentem rozdzielił świátość od ciemności [et lurnen eius, et tenebras divisit adamante] BibRadz Eccli 16/14.

Zwrot: »w dyjamencie ryć, wykowany« [szyk zmienny] (2 : 1): KochFr 74; miłość w Dyámencie ryie: Swé łławné obietnice y pod ferce kryie. KochPam 84; Kto ma być Królem: iuż dekrét gotowy Przed Bogiem leży: nie piórem piłány/ Lecz w diámencie twárdym wykowány. KochPieś 40.

Wyrażenie: »twardy dyjament« (3): Serdeczného żalu tu nierużę/ Bo ten w twárdym diámenćie ryto/ Aby wiecznie trwał *KochFr* 74; [Mężczyzná] tho więcż dla thego czyni áby zamku tego gdzie pocżciwość mieżka dobył/ te ták twárde Diámenty íkrufzył/ á zágrzał ow żimny lod/ którym cnotliwe biaległowy obłożone ferćá máią. *GórnDworz* Bb5; *KochPieś* 40.

Przen (5) :

a) *Coś bardzo cennego, tu o kochanej osobie* (1) :

Wyrażenie: »dyjament drogi« (1): [*Lizyda do Democillusa*] Bądź pozdrowion Koralu/ Diámenćie drogi/ Tobieć ieft záuwsze gotow/ Dwor moy wżák nie zdrogi. *PaxLiz* D3v.

b) *Materiał bardzo twardy, trwały, niezniszczalny* (4) : Boć pan [*tu: król*] nie z Diámentu każdy vmrzeć muśi/ Gdyż o nawiętfze ftany íroga fie śmierć kuśi. *RejZwierc* 249v; Lod z Dyámentu ítop’/ y zátwárdziály Z záftárzáłych nałogow/ Co ták ferce ział/ zem o cię niedbály *GrabowSet* G.

Wyrażenie: »szczery dyjament« = *zbroja stalowa* (1): Tu w íczérym diámenćie Mars ogromny ítoi Z mieczem ná obie ręce: tu w ogniťtýy zbroi Wulkanus *KochMuz* 26.

Szereg: »nie z dyjamentu ni z żelaza« (1): Boć pan [*tu: król*] nie z Dijámentu żadny ni z żelázá/ W káżdym iáko w człowieku też śmiertelná íkázá. *RejZwierc* 249.

Cf **ADAMANTYN, ADAMAS**

HJ